

Schoolondersteuningsprofiel Stichting RESPONZ

De Keerkring Zoetermeer
Tyltylcentrum De Witte Vogel Den Haag
Maurice Maeterlinckschool Delft

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Algemene informatie Stichting RESPONZ	3
Schoolondersteuningsprofiel De Witte Vogel- SO/VSO	4
Beschrijving van de doelgroep (instroom, toelating en uitstroom)	4
Huidige populatie	5
Onderwijsaanbod en -organisatie	5
Personeel en voorzieningen	7
Betrokkenheid van ouders*	8
Toekomst	8
Schoolondersteuningsprofiel De Keerkring- SO/VSO/AB	10
Beschrijving van de doelgroep (instroom, toelating en uitstroom)	10
Huidige populatie	11
Onderwijsaanbod en -organisatie	12
Personeel en voorzieningen	13
Betrokkenheid van ouders*	14
Ambulante dienst (AB-dienst)*	14
Toekomst	15
Schoolondersteuningsprofiel Maurice Maeterlinckschool- SO/VSO/AB	16
Beschrijving van de doelgroep (instroom, toelating en uitstroom)	16
Huidige populatie	17
Onderwijsaanbod en -organisatie	18
Personeel en voorzieningen	20
Betrokkenheid van ouders*	21
Ambulante dienst (AB-dienst)*	22
Toekomst	22
Bijlage	24
Ouders en ouderbetrokkenheid	24
Toekomst	24
Ambulante dienst/externe dienstverlening	24
Toelating scholen cluster 3	24
Indicatiecriteria	25
Plancius leerlijnen	26
ZML leerlijnen	27

Inleiding

Voor u ligt een drietal schoolondersteuningsprofielen. Reguliere scholen zijn verplicht een schoolondersteuningsprofiel op te stellen. 'Het is onduidelijk of de verplichting om een zorgprofiel te formuleren alleen voor reguliere scholen geldt, of ook voor het (V)SO.' (Onderwijsraad, mei 2011)

Stichting RESPONZ heeft ervoor gekozen om een schoolondersteuningsprofiel voor de scholen op te laten stellen door het REC.

Dit document is vooral bedoeld als inventariserend document. Op basis hiervan kunnen gesprekken gevoerd worden met de nieuw te vormen samenwerkingsverbanden, over dekkend zorgaanbod en wat de scholen van RESPONZ kunnen bieden.

Voor het opstellen van een schoolondersteuningsprofiel zijn verschillende modellen en instrumenten beschikbaar. De modellen verschillen onderling, de tijdsinvestering verschilt ook. Er is voor gekozen geen observaties uit te voeren en teamdagen te organiseren, maar op basis van een documentenanalyse en een aantal interviews met sleutelfiguren een schoolondersteuningsprofiel op te stellen.

Stichting RESPONZ is van mening dat de nieuwe samenwerkingsverbanden op basis van deze schoolondersteuningsprofielen een goed beeld kunnen krijgen van de doelgroep, kenmerken van het onderwijs en expertise van de scholen van Stichting RESPONZ. Op basis van deze profielen kunnen gesprekken gevoerd worden over dekkend zorgaanbod binnen het samenwerkingsverband.

Indien nodig kan dit schoolondersteuningsprofiel later nog uitgebreid worden met andere onderdelen, of aangepast worden als het nieuwe samenwerkingsverband kiest voor een standaard format voor het profiel.

Bepaalde onderdelen of procedures komen in de schoolondersteuningsprofielen allemaal terug, of gelden voor alle scholen. Zoals bijvoorbeeld de indicatiecriteria. Om ervoor te zorgen dat de profielen zo schoolspecifiek en compact mogelijk zijn, is ervoor gekozen deze onderdelen op te nemen in een bijlage. In de profielen wordt hiernaar verwezen met een *.

In deze schoolondersteuningsprofielen wordt de huidige situatie beschreven. Bij 'aanmelding en toelating' worden dus bijvoorbeeld de indicatiecriteria beschreven, bij 'personeel' de huidige bezetting. Als laatste onderdeel van het schoolondersteuningsprofiel is een kopje 'toekomst' opgenomen. Onder dit kopje worden gevolgen van de bezuinigingen, ambities en verwachtingen richting de toekomst verwoord. Dit kopje is nog niet compleet. Zo ziet Stichting RESPONZ bijvoorbeeld ook veel mogelijkheden in het bieden van expertise in de breedtezorg of op andere manieren, bijvoorbeeld middels co-teaching of arrangementen. Deze mogelijkheden worden nog nader uitgewerkt.

Algemene informatie Stichting RESPONZ

'RESPONZ' staat voor regionaal speciaal onderwijs met zorg. Dit is de overkoepelende stichting voor drie scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs en Ambulante Begeleiding. De scholen die vallen onder Stichting RESPONZ zijn De Keerkring in Zoetermeer, de Maurice Maeterlinckschool in Delft en Tylylcentrum De Witte Vogel in Den Haag.

Missie/visie

Stichting RESPONZ biedt gespecialiseerd onderwijs met zorg en gespecialiseerde Ambulante Begeleiding. Leerlingen worden begeleid naar een zo geïntegreerd en zelfstandig mogelijk functioneren in de maatschappij. Gestreefd wordt naar passende uitstroommogelijkheden voor de leerlingen. De stichting hecht daarbij veel waarde aan samenwerking met ouders van de leerlingen en andere actoren in het veld van onderwijs en zorg. Om deze ambities waar te maken biedt de stichting haar medewerkers maximale kansen tot professionele en persoonlijke ontwikkeling.

Stichting RESPONZ identificeert zich volledig met de door LECSO geformuleerde kernwaarden voor het Speciaal Onderwijs:

Het Speciaal onderwijs:

- ... is ambitieus en werkt vanuit een missie en visie planmatig aan innovatie en het verbeteren en borgen van kwaliteit.
- ... realiseert voor elke leerling op basis van het ontwikkelingsperspectief passende en duurzame deelname aan onderwijs en samenleving.
- ... werkt vanuit gedeelde verantwoordelijkheid, op basis van actieve betrokkenheid en heldere communicatie met ouders en jongeren aan de realisatie van onderwijszorgarrangementen.
- ... wordt gekenmerkt door orthodidactisch en orthopedagogisch handelen binnen een veilig, uitdagend en respectvol leerklimaat.
- ... heeft medewerkers in dienst met specifieke competenties die samenwerken in een multidisciplinaire omgeving.
- ... zet aangepaste voorzieningen in op het gebied van de fysieke omgeving, vervoer, ICT, leer- en hulpmiddelen en materialen.
- ... werkt nauw samen in de keten van (regulier) onderwijs, zorg en arbeid en is verantwoordelijk voor ontwikkelen en uitwisselen van kennis en expertise.

Schoolondersteuningsprofiel De Witte Vogel- SO/VSO

Tylylcentrum De Witte Vogel in Den Haag bestaat uit een Kinderdagcentrum (KDC) voor kinderen van 0-4/5 jaar en een school voor Speciaal Onderwijs (SO) voor leerlingen van 4-12 jaar en Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) voor leerlingen van 12-20 jaar. Het centrum biedt een aaneensluitende keten van onderwijs, zorg en behandeling voor kinderen en jongeren met een meervoudige handicap (MG) of een ernstig meervoudige handicap (EMG). De Witte Vogel is onderdeel van Stichting RESPONZ.

Tylylcentrum De Witte Vogel heeft een unieke samenwerking met Steinmetz| de Compaan en Sophia Revalidatie. Er is een totale keten van onderwijs, zorg en revalidatie aan kinderen en leerlingen van 0-20 jaar met een meervoudige beperking. Onderwijs, zorg, begeleiding, en therapie worden geïntegreerd aangeboden onder leiding van één managementteam, waarin afvaardigingen zitten van de drie organisaties.

Dit schoolondersteuningsprofiel betreft de afdelingen voor onderwijs (SO en VSO) voor leerlingen van 4-20 jaar.

De leerlingen zijn verdeeld over drie gebouwen. In de gebouwen aan het Willem Dreespark is een afdeling SO en een afdeling VSO. In deze gebouwen zitten leerlingen met meervoudige en ernstig meervoudige handicaps (MG en EMG). Aan de Moskousingel is een afdeling SO/VSO. Op deze locatie zitten voornamelijk EMG leerlingen.

Alle leerlingen zijn van 8.45-15.30 uur op school en krijgen in die tijd onderwijs en de benodigde therapie en/of revalidatiebehandeling. Leerlingen hebben allemaal een individueel handelingsplan, waarin doelen op het gebied van onderwijs én revalidatiebehandeling zijn opgenomen. Doel van het onderwijs van De Witte Vogel is om de leerlingen voor te bereiden op een zo goed en zelfstandig mogelijk functioneren op het gebied van wonen, arbeid/dagactiviteitencentrum en vrijetijdsbesteding.

Beschrijving van de doelgroep (instroom, toelating en uitstroom)

De **doelgroep** van De Witte Vogel zijn leerlingen met een meervoudige handicap (MG) of ernstig meervoudige handicap (EMG). Alle leerlingen met een indicatie MG zijn welkom op De Witte Vogel. Concreet betekent dit een zeer uiteenlopende doelgroep: van de 'hogere MG-leerling' (IQ net onder de 70) tot de EMG-leerling. Een EMG-leerling is een leerling met een IQ onder de 35. Deze leerlingen met complexe, bijkomende problematiek hebben veel zorg en structuur nodig.

Leerlingen kunnen zeer verschillende bijkomende stoornissen hebben. Epilepsie komt bijvoorbeeld vaak voor. Er zijn ook leerlingen met ADHD, autisme, PDD-NOS, visusproblemen, etcetera.

De meeste leerlingen die onderwijs volgen op de Witte Vogel zijn **ingestroomd** vanuit het KDC. Dit KDC maakt onderdeel uit van Steinmetz| de Compaan en is onderdeel van Tylylcentrum De Witte Vogel. Leerlingen kunnen ook instromen vanuit bijvoorbeeld een Therapeutische Peutergroep (TPG) of een andere vorm van speciaal onderwijs (bijvoorbeeld ZML of tylylonderwijs). Instroom vanuit het regulier onderwijs komt bijna nooit voor.

Het **voedingsgebied** van De Witte Vogel is groot. Leerlingen van de Witte Vogel zijn voornamelijk afkomstig uit Den Haag, maar ook uit het Westland, Leidschendam-Voorburg,

Delft, Nootdorp, Rijswijk, Den Hoorn, Zoetermeer en Delfgauw.

Toelating* tot De Witte Vogel is mogelijk met een cluster 3 MG indicatie*. Na de **aanmelding** bij de school start de interne procedure van de Commissie van Begeleiding (CvB) van de school. Deze commissie bestaat uit de afdelingsmanager/zorgcoördinator, de orthopedagoog, de revalidatiearts en de maatschappelijk werker. In principe zijn alle leerlingen met een cluster 3 MG indicatie plaatsbaar op De Witte Vogel. Wanneer blijkt dat de Witte Vogel geen passend aanbod kan bieden aan de leerling, gaat de CvB samen met de ouders op zoek naar andere mogelijkheden.

De meeste leerlingen verlaten De Witte Vogel tussen hun 16^e en 20^e levensjaar. Meestal **stromen** ze **uit** naar dagactiviteitencentrum. Afhankelijk van hun niveau is dat een belevingsgericht of arbeidsgericht dagactiviteitencentrum. Heel soms kan een leerling met een uitkering terecht op een gesubsidieerde arbeidsplek in een sociale werkvoorziening of het vrije bedrijf.

In het schooljaar 2010-2011 zijn in totaal acht leerlingen uitgestroomd. Zes leerlingen gingen naar een passende plek binnen een dagactiviteitencentrum, één leerling ging naar een andere school en één leerling heeft (nog) geen keuze gemaakt.

Huidige populatie

Op **1 oktober 2011** volgden in totaal 108 leerlingen onderwijs op De Witte Vogel. Daarvan volgden 54 leerlingen onderwijs op het SO en 54 op het VSO.

De **verdeling** van de leerling-populatie van De Witte Vogel is als volgt:

Cirkeldiagram nog invoegen- gegevens volgen nog

Onderwijsaanbod en -organisatie

De Witte Vogel biedt **speciale ondersteuning** aan leerlingen, die door hun beperking niet in staat zijn om deel te nemen aan het reguliere onderwijs. Dit gebeurt aan de hand van individuele handelingsplannen. Deze plannen zijn afgeleid van de groepsplannen. Het onderwijs wordt geboden in vier leerroutes. Een groepsteam is verantwoordelijk voor de zorg en het onderwijs voor zowel de groep als de individuele leerlingen. Methodes voor tytylonderwijs zijn zeer beperkt beschikbaar, het onderwijs wordt door het personeel aangepast aan de specifieke kenmerken van de doelgroep. Bovenstaande wordt hieronder nader uitgewerkt.

Iedere leerling heeft een **individueel handelingsplan**. De Witte Vogel werkt met een zeer uitgebreid handelingsplan, met daarin de volgende onderdelen:

- Algemene gegevens over de leerling;
- Medische en psychodiagnostische gegevens;
- Huidige situatie op de volgende gebieden:
 - o Sociaal-emotionele ontwikkeling
 - o Communicatie
 - o Houding en motoriek
 - o Zintuiglijke waarneming
 - o Spelen en leren
 - o Praktische redzaamheid
- Persoonsbeeld (korte omschrijving van het kind) en begeleidingsafspraken (zaken die iedereen moet weten die met de leerling omgaat, ten aanzien van een aantal

- onderdelen zoals communicatie en ontwikkelingsstimulering);
- Handelingsplan (doelen voor de komende periode);
- Voorzieningen- en medicatielijst.

Dit handelingsplan wordt opgesteld door het groepsteam en vastgesteld door de CvB, voor de periode van een schooljaar. Het handelingsplan wordt altijd besproken en geëvalueerd met en ondertekend door de ouders.

De **groepen** zijn **samengesteld** op basis van leeftijd, belevingswereld, ontwikkelingsniveau en speciale zorg die de leerling nodig heeft. Sommige leerlingen hebben voor 20% van de onderwijstijd zorg nodig, bij andere leerlingen gaat dit om 80% van de onderwijstijd.

De **groeps grootte** is op dit moment gemiddeld 8 leerlingen. In EMG-groepen zitten, zo mogelijk, maximaal zeven leerlingen in verband met de grotere zorgbehoefte van deze leerlingen.

De Witte Vogel onderscheidt vier **leerroutes**, waarbij ook duidelijk onderscheid gemaakt is tussen het ontwikkelingsperspectief voor de SO en VSO afdeling.

- In leerroute 1 zitten leerlingen met een lichamelijke beperking en een licht verstandelijke beperking. Deze leerlingen kunnen ook bijkomende stoornissen en problemen hebben, het IQ van deze leerlingen ligt tussen de 50 en 70. Het na te streven eindniveau van het SO is niveau 8 van de ZML leerlijnen*. Dit niveau ligt tussen halverwege groep 3 en eind groep 4 van het regulier basisonderwijs. Het na te streven eindniveau van het VSO is eindniveau 12 van de ZML leerlijnen. Dit is ongeveer het niveau van midden groep 5 in het regulier onderwijs.
- In leerroute 2 zitten leerlingen met een lichamelijke beperking en een matig verstandelijke beperking. Soms hebben deze leerlingen bijkomende stoornissen en problemen, het IQ van deze leerlingen ligt tussen de 35 en 50. Het na te streven eindniveau van het SO voor deze leerlingen is niveau 6 van de ZML leerlijnen. Dit komt overeen met maximaal groep 3 van het regulier basisonderwijs. Het na te streven eindniveau voor het VSO is voor deze leerlingen niveau 8 van de ZML leerlijnen.
- In leerroute 3 zitten leerlingen met een ernstige verstandelijke beperking en een lichamelijke beperking, waarbij vaak ook sprake is van andere stoornissen. De leerlingen hebben veel structuur, individuele begeleiding en zorg nodig. Het IQ van deze leerlingen ligt tussen de 20 en 35. Het na te streven eindniveau voor het SO is voor deze leerlingen niveau 1 van de ZML leerlijnen, voor het VSO is dat niveau 2 van de leerlijnen ZML.
- In leerroute 4 zitten leerlingen met een diepe verstandelijke beperking en een lichamelijke beperking waarbij vaak ook sprake is van andere stoornissen. De leerlingen hebben veel structuur, individuele begeleiding en zorg nodig, hun IQ is lager dan 20. Het na te streven eindniveau voor het SO is niveau 4 van de Plancius leerlijnen*, voor het VSO is dat niveau 6 van de Plancius leerlijnen.

Op basis van de leerroutes wordt voor iedere groep een **groepsplan** gemaakt. Dit groepsplan is aangepast aan de specifieke kenmerken van de leerlingen in de groep. Iedere groep heeft een eigen **groepsteam**. Dit team bestaat uit alle medewerkers die met de groep werken: leerkracht(en) of onderwijsbegeleider(s), assistenten, therapeuten, orthopedagoog en maatschappelijk werker. Het groepsteam bespreekt alle zaken die met de leerling en de groep te maken hebben.

(E)MG leerlingen leren het beste in reële situaties. Het onderwijs is daarom praktisch en functioneel. Specifieke **methodes** voor tytylonderwijs zijn zeer beperkt beschikbaar. Wel zijn er passende leerlijnen ZML die een goede handreiking bieden voor het te voeren onderwijsaanbod. Methodes voor (speciaal) basisonderwijs, praktijkonderwijs en ZML-onderwijs worden door het personeel aangepast aan de doelgroep.

Binnen het VSO wordt, voor de MG-leerlingen, oriëntatie op arbeid een steeds groter onderdeel van het onderwijsprogramma. Daarbij wordt gekeken naar de uitstroommogelijkheden van de leerling en wat de leerling daarvoor nodig heeft.

Specifieke **concepten/uitgangspunten** die centraal staan in het onderwijs van De Witte Vogel:

- Ontwikkelingsgericht leren. De wetenschappelijke bases hiervoor zijn bijvoorbeeld de theorieën van Meichenbaum, Vygotsky en Piaget. Kern is dat aan leerlingen een uitdagende leeromgeving wordt geboden waarin zij zich kunnen ontwikkelen.
- Een veilig pedagogisch klimaat. Juist voor deze doelgroep is een veilig pedagogisch klimaat als basis voor leren en ontwikkeling van groot belang.
- Sensomotorische Integratie- dit gaat om de samenwerking tussen waarneming en de activiteit die daar het gevolg van is;
- Ondersteunde communicatie- personeel van De Witte Vogel maakt veel gebruik van gebaren en pictogrammen;
- Sherborne-therapie wordt met name bij de EMG-groepen toegepast. Bij het bewegingsonderwijs aan deze leerlingen wordt gebruik gemaakt van dit concept voor mensen met een mentale beperking, dat is gebaseerd op het principe dat door beweging de persoonlijkheidsontwikkeling gestimuleerd kan worden.

Personeel en voorzieningen

Tytlcentrum De Witte Vogel is een centrum dat zowel onderwijs als zorg en revalidatiebehandeling biedt. Op het centrum werkt daarom veel personeel, met uiteenlopende expertise. Een deel van het personeel is in dienst bij Steinmetz| de Compaan of Sophia Revalidatie, maar werkt uitsluitend voor De Witte Vogel.

Alle leerlingen krijgen onderwijs van een leerkracht of onderwijsbegeleider. Een onderwijsbegeleider is een klassenassistent, die een interne opleiding tot onderwijsbegeleider heeft gevolgd. Zij geven les aan de EMG-groepen onder begeleiding en eindverantwoordelijkheid van de IB-er (Intern Begeleider). In alle klassen is full-time een klassenassistent aanwezig.

Naast leerkrachten, onderwijsbegeleiders en klassenassistenten is de volgende expertise aanwezig in het team van De Witte Vogel: een Intern Begeleider (IB-er); fysiotherapeuten; logopedisten; ergotherapeuten; orthopedagogen; revalidatiearts; maatschappelijk werkers; leerkrachten bewegingsonderwijs; muziektherapeut; schoolverpleegkundige en een stagecoördinator VSO.

Voor personeel van De Witte Vogel is het van belang dat ze om kunnen gaan met mensen met een beperking. Het personeel kan buiten kaders denken en inspelen op individuele hulpvragen van kinderen. Omdat deze leerlingen vaak langzaam ontwikkelen en methodes voor tytylonderwijs niet beschikbaar zijn, zijn personeelsleden van de Witte Vogel ook zeer geduldig en creatief en hebben ze oog voor kleine ontwikkelingsstapjes. Ze hebben specialistische kennis van de doelgroep en kunnen heel goed samenwerken, juist ook met mensen van een ander vakgebied binnen het groepsteam.

Doordat De Witte Vogel veel personeel voor zowel zorg, therapie en revalidatie als onderwijs in huis heeft, komt het niet vaak voor dat een hulpvraag niet beantwoord kan worden. Indien dit het geval is, wordt dit door het groepsteam voorgelegd aan de CvB. Deze commissie besluit of en welke **externe ondersteuning** wordt ingezet. Dit kan bijvoorbeeld gaan om:

- Visio onderwijs, voor leerlingen met een visuele beperking;

- CCE: Centrum voor Consultatie en Expertise;
- Kristal (centrum voor psychiatrie en verstandelijke beperking);
- Centrum voor epilepsie.

De school heeft veel speciale en extra **voorzieningen**, in vergelijking met een reguliere school. Bijvoorbeeld een snoezelruimte, behandel- en therapieruimtes, een zwembad, tilliften, een speel-o-theek met speelgoed speciaal voor kinderen met een beperking en een aangepaste keuken.

Betrokkenheid van ouders*

De Witte Vogel ziet ouders als eindverantwoordelijk voor hun kind en partner in het proces van onderwijs en revalidatie. De school betreft daarom de ouders bij de aard van het onderwijs en de speciale zorg.

Ouders hebben regelmatig contact met het personeel. Door middel van een communicatiemap, de e-mail of telefonisch. In het begin is dat dagelijks contact, in de loop van de schoolperiode neemt de frequentie af om ouders te laten wennen aan de contactfrequentie van het dagactiviteitencentrum. Voor ouders is dit contact met het personeel heel belangrijk, omdat hun kinderen meestal niet in staat zijn te vertellen over hun (school)dag. Het contact van ouders richting school is ook van belang, bijvoorbeeld over (veranderende) medicatie van de leerling.

Ouders worden uitgenodigd voor informatie-avonden en minimaal één keer per jaar wordt het handelingsplan besproken en geëvalueerd met ouders. Eén keer per jaar gaan de leerkracht/onderwijsbegeleider en klassenassistent op huisbezoek.

Een oudercommissie helpt bij het organiseren en/of ondersteunen van activiteiten voor de leerlingen.

Toekomst

De Witte Vogel krijgt nieuwbouw, streven is om in 2015 te verhuizen. De drie afdelingen en het KDC komen dan in één gebouw. Zowel in het huidige als in het nieuwe gebouw is plek voor maximaal 110 leerlingen (en 24 full-time plekken voor het KDC).

De ontwikkelingen rond Passend Onderwijs hebben ook gevolgen voor Tyltylcentrum De Witte Vogel. De klassen moeten groter worden en er komt minder formatieve ruimte. Met grotere groepen en minder personeel kunnen de leerlingen minder aandacht en zorg krijgen dan op dit moment. Het is dan bijvoorbeeld niet mogelijk om alle leerlingen met een zeer intensieve zorgbehoefte een kwalitatief hoogwaardig onderwijs te bieden. De Witte Vogel zal er alles aan doen om een wachtlijst te voorkomen, maar voorziet wel problemen.

Aandachtspunt voor de toekomst is de instroom. Nu stromen veel kinderen in vanuit het KDC. Ouders gaan er van uit dat doorstromen naar het onderwijs van De Witte Vogel mogelijk is, als zij hun kind aanmelden bij het KDC. In de toekomst bepaalt het nieuwe samenwerkingsverband Passend Onderwijs welke leerlingen onderwijs volgen binnen het Speciaal Onderwijs. Tyltylcentrum De Witte Vogel zet graag haar expertise in bij de zorgtoewijzing voor deze specifieke doelgroep.

Een concrete ambitie van De Witte Vogel is, om leerlingen met ernstige visusbeperking zoals (koker)blindheid onderwijs en zorg te bieden. Nu reizen -op dit moment vijf of zes-

leerlingen uit de regio dagelijks naar Breda.

De Witte Vogel wil zich blijven richten op passend onderwijs en zorg voor leerlingen met een meervoudige beperking en zich verder specialiseren in de complexe EMG-problematiek.

Schoolondersteuningsprofiel De Keerkring- SO/VSO/AB

De Keerkring in Zoetermeer is een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs voor zeer moeilijk lerende kinderen (ZML) van 4-20 jaar. De Keerkring is niet gespecialiseerd in een bepaalde deskundigheid binnen het ZML-onderwijs, maar biedt thuisnabij onderwijs aan de gehele bandbreedte van de zeer moeilijk lerende leerlingen. De Keerkring is onderdeel van Stichting RESPONZ.

De school biedt speciaal onderwijs (SO) aan leerlingen van 4-12 jaar en voortgezet speciaal onderwijs (VSO) aan leerlingen van 12-20 jaar. De school heeft ook een ambulante dienst, deze dienst begeleidt zeer moeilijk lerende leerlingen die onderwijs volgen in het regulier (speciaal) basisonderwijs en voortgezet onderwijs in de regio.

De Keerkring heeft twee gebouwen. In het hoofdgebouw is het Voortgezet Speciaal Onderwijs gehuisvest. In het andere gebouw, op loopafstand van het hoofdgebouw, wordt Speciaal Onderwijs geboden.

Alle leerlingen hebben een individueel handlingsplan. De leerlingen van het SO zijn alle dagen van 8.45-14.45 uur op school, behalve op woensdag. Dan zijn ze om 12.45 uur vrij. De jongste leerlingen van het SO zijn vrij op woensdag (op gemiddeld één woensdag per maand na).

De leerlingen van het VSO zijn alle dagen van 8.45 tot 15.00 uur op school, behalve op woensdag. Dan zijn ze om 12.30 uur vrij.

Doel van het onderwijs op De Keerkring is om door opvoeding, vorming en ontwikkeling te streven naar een voor elke leerling maximale zelfstandigheid en minimale afhankelijkheid. Zo kan de leerling in zijn (latere) woon-, werk- en vrijetijdssituatie zo optimaal mogelijk geïntegreerd samenleven met anderen.

Beschrijving van de doelgroep (instroom, toelating en uitstroom)

De **doelgroep** van De Keerkring zijn leerlingen die zeer moeilijk leren (ZML). Ook zeer moeilijk lerende leerlingen met een grote begeleidingsbehoefte (ZML/MG) behoren tot de doelgroep van De Keerkring.

Alle leerlingen van De Keerkring hebben een verstandelijke beperking (IQ<70). Veel leerlingen hebben naast hun verstandelijke beperking bijkomende problematiek, zoals bijvoorbeeld een contactbeperking (autisme; PDD-NOS), emotionele of motorische beperkingen, een hechtingsstoornis, syndroom van Down, epilepsie of concentratiebeperkingen.

De verschillen tussen de leerlingen zijn groot, bijvoorbeeld in verbale vaardigheden en de mate van zelfredzaamheid. Bij sommige leerlingen beperkt de belevingswereld zich tot de directe omgeving van huis en school, andere leerlingen hebben een bredere interesse die vergelijkbaar is met leeftijdsgenoten. Leerlingen van De Keerkring hebben in vergelijking met leerlingen in het regulier onderwijs een langzamer ontwikkelingstempo en een ander ontwikkelingsverloop.

De meeste leerlingen die onderwijs volgen op De Keerkring zijn **ingestroomd** vanuit een kinderdagcentrum (KDC), medisch kinderdagverblijf (MKD) of een peuterspeelzaal. Op latere leeftijd stromen leerlingen soms in vanuit (speciaal) basisonderwijs en andere vormen van speciaal onderwijs.

Het **voedingsgebied** van De Keerkring is groot. Leerlingen zijn voornamelijk afkomstig uit Zoetermeer (ongeveer 80%), maar ook uit andere plaatsen. De grens van de regio wordt

gevormd door de gemeenten Leiden, Alphen aan den Rijn, Gouda, Delft en Den Haag.

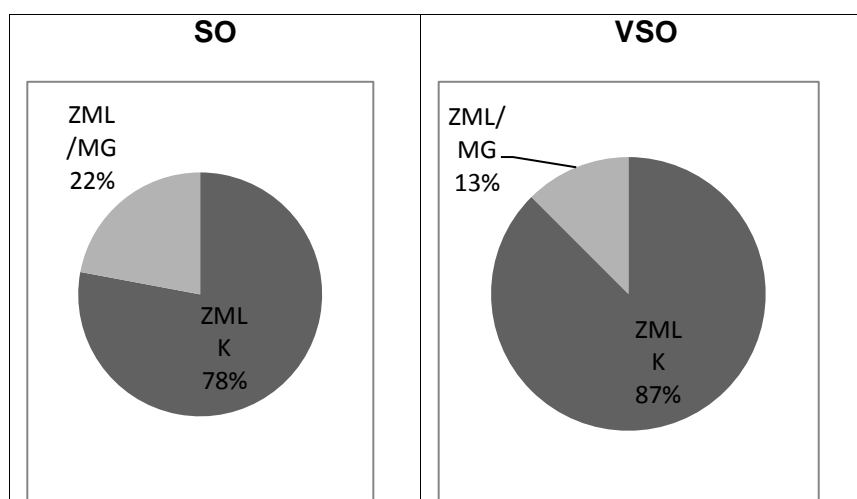
Toelating* tot De Keerkring is mogelijk met een cluster 3 ZML of ZML/MG indicatie*. Na de **aanmelding** bij de school start de interne procedure van de Commissie van Begeleiding (CvB) van de school. Deze commissie bestaat uit de intern begeleider, adjunct-directeur, gedragsdeskundige, schoolmaatschappelijk werker van MEE, remedial teacher en logopedist. In principe zijn alle leerlingen met een indicatie voor cluster 3 ZML(/MG) plaatsbaar op De Keerkring. De commissie kijkt bij bespreking van de aanmelding vooral naar de onderwijsbehoefte en de mogelijkheden van de school. Juist door de brede doelgroep van De Keerkring kan het voorkomen dat leerlingen met een specifieke begeleidingsbehoefte meer gebaat zijn bij plaatsing op een gespecialiseerde school of instelling, zoals bijvoorbeeld een autisten-structuurgroep van een andere ZML-school in de regio.

Leerlingen van De Keerkring **stromen uit** naar dagactiviteitencentra, een sociale werkvoorziening of regulier werk in het vrije bedrijf. Soms zijn er leerlingen die tussentijds uitstromen naar bijvoorbeeld het SBO, er zijn ook leerlingen die na het SO de overstap maken naar het PraktijkOnderwijs (PrO). In sommige gevallen vertoont een leerling zodanig grensoverschrijdend gedrag dat hij een gevaar vormt voor zichzelf en/of de ander. Een leerling kan dan ontheffing krijgen van leerplicht en tussentijds uitstromen naar een dagactiviteitencentrum voor pubers of een zorginstelling. Soms kan een andere SO-school de adequate begeleiding bieden die de leerling nodig heeft. In het schooljaar 2010-2011 zijn in totaal 15 leerlingen uitgestroomd. Twee leerlingen gingen naar het Praktijkonderwijs, één leerling naar betaalde arbeid en twaalf leerlingen gingen naar een dagactiviteitencentrum.

Huidige populatie

Op **1 oktober 2011** volgden in totaal 172 leerlingen op onderwijs op De Keerkring. Daarvan volgden 68 leerlingen onderwijs op de SO-afdeling en 104 leerlingen op de VSO-afdeling.

De **verdeling** van de leerling-populatie van De Keerkring was op 1 oktober 2011 als volgt:

Onderwijsaanbod en -organisatie

De Keerkring biedt **speciale ondersteuning** aan leerlingen, die door hun beperking niet in staat zijn om deel te nemen aan het reguliere onderwijs. Dit gebeurt aan de hand van individuele handelingsplannen. Het onderwijs wordt geboden in verschillende leerroutes, voornamelijk met methodes voor het ZML.

Bovenstaande wordt hieronder nader uitgewerkt.

Iedere leerling heeft een **individueel handelingsplan**, voor de periode van een half jaar. Drie keer per schooljaar worden leerling/groepsbesprekingen gehouden.

Binnen het SO zijn de jongste **groepen** voornamelijk **samengesteld** op basis van leeftijd. Daarna wordt gewerkt met parallelgroepen in verschillende leeftijdscategorieën. Bij de indeling daarvan wordt rekening gehouden met de belevingswereld van de leerlingen. De variëteit tussen niveau en sociaal-emotionele ontwikkeling in de groepen is groot. Dit vereist een hoge mate van individueel onderwijs. Binnen het SO is ook een zogenoemde 'onderwijszorggroep'. In deze groep zitten jonge leerlingen met een ZML/MG-indicatie. Zij hebben veel extra zorg en begeleiding nodig. Doel is dat deze leerlingen uiteindelijk instromen in de reguliere groepen. De overige leerlingen met een ZML/MG indicatie zitten in de reguliere groepen en krijgen binnen die groep de noodzakelijke extra ondersteuning. Op het VSO wordt ook gewerkt met parallelgroepen. Bij de indeling daarvan wordt rekening gehouden met de belevingswereld van de leerlingen. Dit komt vaak overeen met de te volgen leerroute.

De gemiddelde **groeps grootte** is 12 leerlingen. Afhankelijk van de zorgbehoefte en mogelijkheden van de leerlingen zijn de groepen groter of kleiner. De onderwijszorggroep heeft bijvoorbeeld vijf tot acht leerlingen. De groepen in het SO zijn ook kleiner, omdat deze kinderen vaak een intensievere begeleiding nodig hebben. In VSO-groepen zitten vaak 12-16 leerlingen.

Op grond van het ontwikkelingsperspectief van de leerling zijn verschillende **leerroutes** mogelijk:

- In leerroute 1 wordt voornamelijk gewerkt met de Plancius leerlijnen*. In het VSO komen daar mogelijkheden van arbeidstraining en praktijklessen bij. De leerlingen stromen vanuit deze route meestal uit naar belevingsgericht dagactiviteitencentrum.
- In leerroute 2 wordt gewerkt met Plancius leerlijnen en ZML leerlijnen* van het CED. In het VSO komen daar de leerlijnen voor praktijkvakken en arbeidstraining bij. Binnen het VSO kunnen de leerlingen in deze leerroute de praktijklessen huishoudelijk, creatief&hout, horeca en groen&dier volgen. Leerlingen stromen vanuit deze route meestal uit richting arbeidsgericht dagactiviteitencentrum of een sociale werkvoorziening.
- In leerroute 3 wordt gewerkt met ZML leerlijnen van het CED. In het VSO komen daar de leerlijnen voor de praktijklessen bij en de leerlijn arbeidstraining. Binnen het VSO kunnen leerlingen binnen deze leerroute de praktijklessen groenvoorziening, horeca, detailhandel en schoonmaak volgen. Leerlingen uit deze leerroute stromen soms tussentijds of na het SO uit naar het SBO of Praktijkonderwijs. Als ze op De Keerkring voortgezet onderwijs blijven volgen, stromen ze vaak uit naar het vrije bedrijf.

Deze leerroutes zijn nog volop in ontwikkeling. Zo wordt bijvoorbeeld nog gewerkt aan een streefniveau per leerroute en leeftijdsgroep.

Op de SO-afdeling krijgen de leerlingen met name les in de stamgroepen. Het VSO krijgt ook les in de stamgroepen, maar werkt een aantal dagdelen per week groepdoorbekend. De leerlingen krijgen dan in kleine groepjes praktijklessen aangeboden. Uiteindelijk kan het

aantal praktijklessen oplopen tot twee dagen per week. In de laatste twee jaren van het VSO kunnen de leerlingen stage lopen. In het laatste jaar wordt dit de overgangsstage genoemd, naar vervolgvoorziening of arbeidsplaats.

De Keerkring maakt gebruik van **methodes** voor het onderwijs aan Zeer Moeilijk Lerende leerlingen. Waar mogelijk leren leerlingen technisch en begrijpend lezen. Rekenonderwijs richt zich met name op werkelijkheidsrekenen. Getalbegrip, omgaan met hoeveelheden en geld zijn bijvoorbeeld belangrijke thema's.

Naast kerndoelen op de verschillende leergebieden werkt De Keerkring aan **leergebiedoverstijgende kerndoelen** zoals bijvoorbeeld functie-ontwikkeling, spelontwikkeling, zelfbeeld en omgaan met media.

Specifieke **concepten/uitgangspunten** die centraal staan in het onderwijs van De Keerkring:

- Model Zelfstandig Werken. Dit model is een middel om te komen tot gedifferentieerd onderwijs en het bevordert de zelfstandigheid van leerlingen door te leren omgaan met uitgestelde aandacht. De leerkracht leert door dit model om te gaan met verschillen tussen leerlingen;
- Handelingsgericht Werken (HGW); het personeel gaat uit van de positieve kanten en mogelijkheden van de leerling;
- Veilig pedagogisch klimaat. Voor deze doelgroep is een veilig pedagogisch klimaat van groot belang. Het personeel besteedt veel aandacht aan de (gedrags)regels, structuur en sociale interactie.;
- Afwisseling in het dagprogramma (in verband met beperkte concentratie);
- Ervaringsleren: deze doelgroep leert vooral ook door zien, proeven en voelen;

Personeel en voorzieningen

Alle leerlingen van De Keerkring krijgen les van een leerkracht en een onderwijsassistent of leraarondersteuner. De leraarondersteuner of onderwijsassistent is niet in alle klassen full-time aanwezig.

Naast leerkrachten, onderwijsassistenten en leraarondersteuners is de volgende expertise aanwezig in het team van De Keerkring: een logopediste, remedial teacher, psycholoog, vakleerkracht gymnastiek, ambulante begeleiders en een intern begeleider. Op het VSO werkt ook een docent arbeid en stage. Het maatschappelijk werk op de school wordt verzorgd vanuit MEE.

Mensen zijn verschillend, dat is ook het geval tussen leerlingen in het ZML-onderwijs. Voor personeel van De Keerkring is het daarom van groot belang dat ze zich kunnen aanpassen aan en omgaan met die verschillen. Hiervoor hebben zij inzicht nodig in leerprocessen in het algemeen en in het leerproces van de individuele leerlingen.

Voor het personeel van De Keerkring is het belangrijk dat ze affiniteit met de doelgroep en een open blik hebben, om mee te kunnen bewegen met de disharmonische ontwikkeling van de leerlingen. Verder is geduld en flexibiliteit van belang en is samenwerking met en leren van collega's noodzakelijk.

De Keerkring heeft een brede doelgroep, dat vraagt een hoge mate van deskundigheid van het team. Naast individuele scholing vormt teamscholing ook een nadrukkelijk onderdeel van de deskundigheidsbevordering. Door de verbreding van de doelgroep met o.a. ZML/MG leerlingen is bijvoorbeeld de gedragsproblematiek in de school toegenomen; dit vraagt om specifieke scholing.

Als de ondersteuning die de leerling nodig heeft niet geboden kan worden door het eigen

personeel, maakt De Keerkring gebruik van **externe ondersteuning**. Bijvoorbeeld bij:

- Visio: doordat leerlingen met een ontwikkelingsachterstand vaak moeilijker aan kunnen geven dat zij slecht kunnen zien worden –na toestemming van ouders- jaarlijks de ogen van de nieuwe leerlingen gescreend door Visio (expertisecentrum voor visuele beperkingen);
- Centrum voor Consultatie en Expertise;
- Onderwijsbegeleidingsdiensten- voor didactische advisering bij specifieke problemen;
- Ipse de Bruggen, de Banjaard, De Compaan;
- Jeugdgezondheidszorg;
- Centrum van Autisme;
- MEE;
- Kristal.

In vergelijking met een reguliere school heeft De Keerkring een aantal extra **voorzieningen**. Er zijn verschillende praktijklokalen waar de praktijklessen gegeven worden. Bijvoorbeeld een horecakeuken, een tuinbouwkas, een lokaal voor houtbewerking en een lokaal arbeidstraining. De school heeft ook een snoezelruimte. Deze ruimte is op de SO-afdeling en wordt ook gebruikt door de leerlingen met een ZML/MG indicatie van het VSO. Daarnaast zijn er veel werkkamers voor onderwijsondersteunende medewerkers om met leerlingen apart te kunnen werken. In ieder lokaal is een digitaal schoolbord aanwezig en de de VSO-afdeling beschikt over een eigen gymnastieklokaal. Op De Keerkring is een uitgebreide orthotheek aanwezig, waar het personeel gebruik van kan maken.

Betrokkenheid van ouders*

De Keerkring ziet de ouders als belangrijke gesprekspartner, ervaringsdeskundige en eindverantwoordelijke. Voor een juiste afstemming van pedagogisch handelen is regelmatig contact tussen de ouders en leerkracht belangrijk. Dat gebeurt op verschillende manieren.

Ouders zijn betrokken bij het opstellen en evalueren van het handelingsplan. Ze worden uitgenodigd voor thematische ouderavonden en voor tafeltjesavonden aan het einde van ieder schooljaar. Ouders hebben dagelijks contact met de leerkracht/onderwijsassistent middels het communicatieschrift, gesprekken of de e-mail. De leerkracht gaat jaarlijks op huisbezoek bij de ouders.

Via nieuwsbrieven en de schoolgids worden ouders op de hoogte gehouden van wat er speelt in de school. De ouders vullen tweejaarlijks het oudertevredenheidsonderzoek in.

Ouders kunnen zitting nemen in de ouderraad of de MR. De ouderraad betreft ook andere ouders bij bijvoorbeeld activiteiten, feesten en partijen.

Ambulante dienst (AB-dienst)*

De Keerkring heeft een Ambulante Dienst. In totaal drie Ambulant Begeleiders bieden vanuit de school Ambulante Begeleiding (AB) aan reguliere basisscholen in de regio Zoetermeer, waar leerlingen met een verstandelijke handicap onderwijs volgen.

Op 1 oktober 2011 werden in totaal 29 leerlingen begeleid. Gemiddeld worden per schooljaar in totaal ongeveer 25 leerlingen begeleid.

Toekomst

Het gebouw van De Keerkring heeft capaciteit voor meer leerlingen dan het aantal leerlingen dat nu onderwijs volgt op De Keerkring. De Keerkring zou in de toekomst dus aan meer leerlingen onderwijs kunnen bieden.

De ontwikkelingen rond Passend Onderwijs hebben ook gevolgen voor De Keerkring. De groepen moeten groter worden. De verwachting is bovendien, dat de ZML-leerling met een minder complexe zorgvraag (langer) binnen het regulier onderwijs zal blijven. Dit heeft voor De Keerkring een verdichting van de problematiek tot gevolg. Deze ontwikkelingen hebben grote gevolgen voor het personeel van De Keerkring: zij krijgen meer leerlingen in de klas, met naar verwachting een grotere onderwijs- en zorgbehoefte.

Daarnaast is sprake van bezuinigingen in andere sectoren, dit heeft ook gevolgen voor de uitstroom van de leerlingen van De Keerkring en daarmee ook voor de inrichting van het onderwijs.

De ambitie richting Passend Onderwijs van De Keerkring is het blijvend bieden van zo kwalitatief hoogwaardig mogelijk onderwijs voor alle zeer moeilijk lerende leerlingen in Zoetermeer en omstreken.

Schoolondersteuningsprofiel Maurice Maeterlinckschool- SO/VSO/AB

De Maurice Maeterlinckschool in Delft is een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs voor leerlingen met een lichamelijke handicap, meervoudige handicap of een langdurige ziekte. De Maurice Maeterlinckschool is onderdeel van Stichting RESPONZ.

De school biedt speciaal onderwijs aan leerlingen van 4-12 jaar met een lichamelijke handicap (LG) of langdurige ziekte (LZK). Aan leerlingen met een (ernstig) meervoudige handicap (MG of EMG) tussen de 4 en 18 jaar biedt de school zowel speciaal als voortgezet speciaal onderwijs.

De ambulante dienst van de school begeleidt leerlingen met een lichamelijke handicap, meervoudige handicap of langdurige ziekte van 4 tot 30⁺ jaar die onderwijs volgen in het regulier primair of voortgezet onderwijs en het MBO.

Vrijwel alle leerlingen van de Maurice Maeterlinckschool komen in aanmerking voor revalidatiebehandeling en hebben onder schooltijd therapie. De school werkt daarvoor intensief samen met Sophia Revalidatie, onder één dak. Onderwijs, zorg, begeleiding en therapie worden geïntegreerd aangeboden.

Alle leerlingen volgen onderwijs in hetzelfde gebouw. Vanwege de zeer uiteenlopende leerlingkenmerken en onderwijsbehoeften kent de school verschillende afdelingen met daarbinnen verschillende niveaus. Leerlingen hebben allemaal een individueel plan, waarin doelen op het gebied van onderwijs én revalidatie/zorg (indien van toepassing) zijn opgenomen.

De leerlingen zijn van 9.00-15.30 op school, met uitzondering van de woensdag. Dan zijn de leerlingen om 12.45 uur vrij. Leerlingen jonger dan acht jaar zijn daarnaast op vrijdag om 12.30 uur vrij.

Doel van het onderwijs van de Maurice Maeterlinckschool is om leerlingen voor te bereiden op een toekomst waarin zij zo zelfstandig mogelijk functioneren op het gebied van wonen, arbeid/dagactiviteitencentrum en vrijetijdsbesteding.

Beschrijving van de doelgroep (instroom, toelating en uitstroom)

De **doelgroep** van de Maurice Maeterlinckschool zijn leerlingen met een lichamelijke handicap (LG), een langdurige ziekte (LZK), een meervoudige handicap (MG) of ernstig meervoudige handicap (EMG).

Leerlingen met een lichamelijke handicap hebben allerlei motorische problemen. Ook niet aangeboren hersenletsel (NAH) valt hieronder. Leerlingen met een langdurige ziekte hebben bijvoorbeeld diabetes, epilepsie, reuma of psychosomatische klachten. Ook alle vormen van kanker, waarbij de behandeling intensief en langdurig is vallen onder de doelgroep LZK.

Een meervoudige handicap houdt in dat leerlingen naast een lichamelijke handicap ook een verstandelijke beperking hebben.

De meeste leerlingen die onderwijs volgen op de Maurice Maeterlinckschool zijn **ingestroomd** vanuit een therapeutische peutergroep (TPG) of een kinderdagcentrum (KDC). Een aantal leerlingen (vaak met een LG of LZK-indicatie) stroomt in vanuit het regulier onderwijs, wanneer blijkt dat de ondersteuning door ambulante begeleiding niet voldoende is.

Het **voedingsgebied** van de Maurice Maeterlinckschool is groot. Leerlingen zijn afkomstig

uit bijvoorbeeld Delft, Den Haag, Zoetermeer, Gouda, Lansingerland, Westland en Hoek van Holland.

Toelating* tot de Maurice Maeterlinckschool is mogelijk met een cluster 3 LG, LZK of MG indicatie*.

Na de **aanmelding** bij de school start de interne procedure van de Commissie van Begeleiding (CvB) van de school. Deze commissie bestaat uit de zorgcoördinator, orthopedagoog, revalidatiearts, maatschappelijk werkende en leerkracht interne begeleiding. Een indicatie voor cluster 3 MG, LG of LZK is een voorwaarde voor aanname van de leerling. De commissie kijkt bij bespreking van een aanmelding vooral naar de hulpvraag van de leerling en de mogelijkheden van de school. Bij de bespreking van een aanmelding neemt de CvB de onderstaande zaken als uitgangspunt:

- De school kan de medische zorg en onderwijsondersteuning bieden die de leerling nodig heeft;
- De leerling is in communicatieve en cognitieve zin bereikbaar voor onderwijs (een kind in coma is bijvoorbeeld in communicatieve zin niet bereikbaar voor onderwijs).
- Eventueel problematisch gedrag is aanvaardbaar voor de groep, leerlingen en medewerkers en is beïnvloedbaar;
- De leerling kan op verantwoorde wijze functioneren binnen het gebouw.

In principe zijn alle leerlingen met een cluster 3 MG, LG of LZK indicatie plaatsbaar op de Maurice Maeterlinckschool. Soms blijkt dat een andere onderwijsplek beter zal zijn voor de leerling. De Maurice Maeterlinckschool start dan de procedure om de leerlingen op een passende plek te krijgen.

Sommige leerlingen kunnen op een bepaald moment terug naar het regulier onderwijs. De Maurice Maeterlinckschool heeft als **criterium voor terugplaatsing** dat een leerling niet meer voldoet aan de criteria voor (her)indicatie. Een leerling is bijvoorbeeld genezen, of de leerling behoort niet meer tot de zwakst presterende leerlingen maar presteert minimaal gemiddeld. Vaak maken leerlingen niet in één keer de overstap naar het regulier onderwijs. De leerling gaat dan bijvoorbeeld eerst twee dagdelen naar de reguliere school, dit wordt vervolgens geleidelijk opgebouwd.

Soms worden leerlingen **met een indicatie teruggeplaatst** naar het regulier onderwijs. Dan wordt reguliere ambulante begeleiding ingezet (de rugzak).

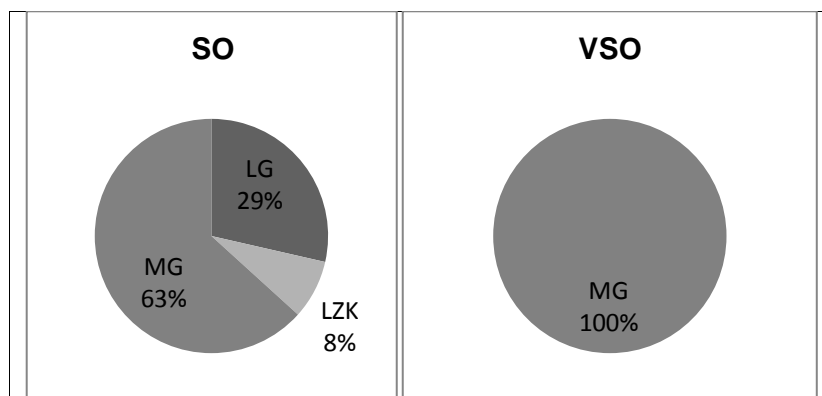
Leerlingen van de Maurice Maeterlinckschool **stromen uit** in veel verschillende richtingen. Bijvoorbeeld een reguliere school voor VO, een andere school voor VSO, een dagactiviteitencentrum of een kinderdagcentrum.

In het schooljaar 2010-2011 zijn in totaal 11 leerlingen uitgestroomd. Eén naar het regulier basisonderwijs, 1 naar een SBO, 3 naar VSO LG, 2 naar VSO ZML, 2 naar een activiteitencentrum, 1 naar een dagcentrum voor volwassenen en 1 naar een andere organisatie.

Huidige populatie

Op **1 oktober 2011** volgden in totaal 138 leerlingen op onderwijs op de Maurice Maeterlinckschool. Daarvan volgden 98 leerlingen onderwijs binnen het SO en 40 binnen het VSO.

De **verdeling** van de leerling-populatie van de Maurice Maeterlinckschool was op 1 oktober 2011 als volgt:

Onderwijsaanbod en -organisatie

De Maurice Maeterlinckschool biedt **speciale ondersteuning** aan leerlingen, die door hun beperking niet in staat zijn om deel te nemen aan het reguliere onderwijs. De school heeft drie verschillende afdelingen, met daarbinnen verschillende niveaus. Alle groepen hebben een groepsplan en alle leerlingen hebben een individueel handelingsplan. Hieronder volgt allereerst een uitwerking van de plannen, vervolgens de basis van de groepsamenstelling en tenslotte een korte beschrijving van het onderwijs per afdeling en de gebruikte methodes.

Iedere leerling heeft een **individueel plan**. Onderdelen van dit plan zijn:

- Een startdocument, met daarin o.a. een beschrijving van het diagnostisch beeld, de beginsituatie, de competenties van de leerling op verschillende domeinen (o.a. motorisch, leergebiedspecifiek, sociaal emotioneel en communicatief) en een beschrijving van de gezinssituatie. Op grond van deze gegevens geeft de CvB in dit document een advies voor het profiel (niveau) van de leerling.
- Een handelingsplan, met daarin de doelen waar het klassenteam het komende half jaar aan werkt.
- Een interdisciplinair verslag wordt opgesteld per schooljaar. In dit verslag wordt allerlei informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld de medische situatie, medicijngebruik, hulpvraag van ouders, belemmerende en ondersteunende factoren, hulpmiddelen die de leerling gebruikt, etc. Op grond van de situatie en behoeften van de leerling worden per discipline acties en doelen vastgesteld.

De orthopedagoog en IB-er volgen, samen met het klassenteam, de voortgang van het handelingsplan. De zorgcoördinator van de school is de intermediair tussen de ouders, onderwijsmedewerkers en de revalidatiemedewerkers bij het opstellen en uitvoeren van het interdisciplinaire plan.

Alle groepen hebben een **groepsplan**. In dit groepsplan staat een overzicht van de te bereiken doelen voor de verschillende vakgebieden, op basis van het schoolplan.

De Maurice Maeterlinckschool kent geen indeling in schooljaren, gebaseerd op leerstof. Daarvoor is de ontwikkeling van de leerlingen te verschillend. De **groepen** zijn **samengesteld** op basis van leeftijd en belevingswereld, het ontwikkelingsniveau van de leerling en de speciale zorg die de leerling eventueel nodig heeft. Als een leerling op de Maurice Maeterlinckschool komt, wordt hij altijd in het hoogst mogelijke niveau geplaatst.

De landelijke norm voor een MG groep is 7 leerlingen, voor een LG/LZK groep is de landelijke norm 12 leerlingen. De **groeps grootte** varieert op de Maurice Maeterlinckschool van 6 tot 14 leerlingen. De EMG-groepen zijn kleiner dan de landelijke norm, omdat deze leerlingen meer zorg en aandacht nodig hebben. Als consequentie hiervan zijn de LG/LZK-groepen groter dan de landelijke norm.

De school is verdeeld in drie afdelingen, met daarbinnen verschillende **profielen**. Op de afdeling **SO LG en LZK (mytyl)** wordt speciaal onderwijs geboden aan leerlingen van 4-13 jaar met een lichamelijke handicap (LG) of langdurige ziekte (LZK). Deze afdeling werkt volgens de kerndoelen speciaal onderwijs en heeft twee niveaus, de zogenoemde profielen.

- In profiel 1 zitten leerlingen met een normale tot beneden gemiddelde intelligentie ($IQ > 70$), soms hebben deze leerlingen een geringe leerachterstand. Er wordt gestreefd naar een eindniveau van groep 6 tot en met groep 8 van de basisschool.
- In profiel 2 zitten moeilijk lerende leerlingen. Het eindniveau van deze leerlingen is vergelijkbaar met minimaal groep 4 van het regulier basisonderwijs en zo mogelijk groep 5 of 6.

Leerlingen uit profiel 1 en 2 stromen meestal uit naar voortgezet speciaal onderwijs voor LG en LZK, regulier voortgezet onderwijs of het Praktijkonderwijs. Wanneer de leerling nog een indicatie heeft, wordt hierbij ambulante begeleiding geboden. Als de indicatie niet wordt verlengd, kan nog een jaar terugplaatsings- ambulante begeleiding (TAB) worden geboden.

Op de afdeling **SO MG (tyltyl)** wordt speciaal onderwijs geboden aan leerlingen van 4-13 jaar met een (ernstig) meervoudige handicap. De meeste leerlingen hebben een lichamelijke handicap en daarnaast een verstandelijke beperking ($IQ < 70$). De afdeling werkt met de Plancius leerlijnen* en de kerndoelen voor zeer moeilijk lerende/meervoudig gehandicapten (ZML/MG). De afdeling heeft drie profielen.

- Leerlingen in profiel 3 hebben veelal een lichte verstandelijke beperking. Het streven is dat deze leerlingen op 12/13jarige leeftijd niveau 8 van de ZML leerlijnen* hebben behaald. Dit niveau ligt tussen halverwege groep 3 en eind groep 4 van het regulier basisonderwijs. Op sommige vakgebieden halen leerlingen soms een hoger niveau. Deze leerlingen stromen uit naar het VSO of het Praktijkonderwijs.
- Leerlingen in profiel 4 hebben meestal een matig verstandelijke beperking. Het na te streven eindniveau voor deze leerlingen is niveau 6 van de ZML leerlijnen. Dit komt overeen met maximaal groep 3 van het regulier basisonderwijs. Deze leerlingen leren vooral in praktische situaties, met concreet materiaal. Deze leerlingen stromen uit naar het VSO.
- Leerlingen in profiel 5 hebben een ernstig verstandelijke beperking. Zij hebben intensieve begeleiding nodig. Het na te streven eindniveau voor deze leerlingen is niveau 4 van de ZML leerlijnen. In het onderwijs aan deze leerlingen ligt de nadruk op communicatie, zelfredzaamheid, senso-motorische en sociaal emotionele ontwikkeling en spelontwikkeling. Deze leerlingen stromen uit naar het VSO of een kinderdagcentrum (KDC).

Op de afdeling **VSO MG (tyltyl)** wordt voortgezet speciaal onderwijs geboden aan leerlingen van 13-18 jaar. Omdat veel leerlingen vanuit de tyltylafdeling SO doorstromen naar de tyltylafdeling VSO, wordt binnen deze afdeling gewerkt met dezelfde profielen en leerlijnen als bij de tyltylafdeling SO. In de eerste jaren van het VSO ligt de nadruk op de cognitieve vaardigheden, in de laatste jaren richt het onderwijs zich steeds meer op werken of vervangende arbeid (dagactiviteitencentrum), vrije tijd en wonen. Uitgangspunten voor het onderwijs binnen het VSO zijn de kerndoelen voor ZML/MG en arbeidstoeleiding.

- In profiel 3 is het streven dat leerlingen niveau 12 van de ZML leerlijnen behalen. Leerlingen stromen meestal uit naar een sociale werkvoorziening, een werk- of trainingscentrum of een andere vorm van beschermde arbeid.

- In profiel 4 is het streven dat leerlingen niveau 8 van de ZML leerlijnen behalen. De meeste leerlingen stromen uit naar een activiteitencentrum.
- In profiel 5 is het streven dat leerlingen niveau 5 van de ZML leerlijnen behalen. De meeste leerlingen stromen uit naar een dagcentrum voor volwassenen of een activiteitencentrum.

Leerlingen van het VSO lopen stage. Eerst intern, later waar mogelijk extern. De stage is gericht op de uitstroommogelijkheden van de leerling. Interne stages zijn bijvoorbeeld: wasrondes doen, ondersteunen bij de administratie of de groenvoorziening rond de school en verzorging van de dieren (geiten, kippen, etc.) op het terrein van de school.

De mogelijkheden en onderwijsbehoeften van de leerlingen van de Maurice Maeterlinckschool zijn zeer uiteenlopend. Er wordt daarom gebruik gemaakt van zeer veel verschillende **methodes**. Methodes voor het regulier onderwijs, speciaal basisonderwijs, ZML-onderwijs en voor het praktijkonderwijs. Soms is het noodzakelijk de methode aan te passen aan de doelgroep. Pictogrammen worden met name gebruikt binnen het MG-onderwijs en, als het nodig is, ook binnen de LG/LZK-groepen.

Op de Maurice Maeterlinckschool is veel aandacht voor **leergebiedoverstijgende activiteiten**, zoals zintuiglijke en motorische ontwikkeling, leren leren, ruimtelijke oriëntatie en mobiliteit en praktische redzaamheid.

Specifieke **concepten/uitgangspunten** die centraal staan in het onderwijs van de Maurice Maeterlinckschool:

- Ontwikkelingsgericht leren. De wetenschappelijke bases hiervoor zijn bijvoorbeeld de theorieën van Meichenbaum, Vygotsky en Piaget. Kern is dat aan leerlingen een uitdagende leeromgeving wordt geboden waarin zij zich kunnen ontwikkelen.
- Een veilig pedagogisch klimaat. Juist voor deze doelgroep is een veilig pedagogisch klimaat als basis voor leren en ontwikkeling van groot belang.
- De Maurice Maeterlinckschool is een ICT-voorbeeldschool binnen het SO en heeft bijvoorbeeld de beschikking over een 'smarttable'- een verrijdbaar smartboard waar leerlingen (ook in de rolstoel) omheen kunnen zitten.

Personeel en voorzieningen

Alle leerlingen van de Maurice Maeterlinckschool krijgen les van een leerkracht of onderwijsbegeleider. Een onderwijsbegeleider is een klassenassistent, die een opleiding tot onderwijsbegeleider heeft gevolgd. Zij geven les aan de EMG-groepen onder begeleiding en eindverantwoordelijkheid van een Intern Begeleider. In alle klassen is fulltime een klassenassistent aanwezig. De leerkracht of onderwijsbegeleider is eerstverantwoordelijk voor het onderwijs, de klassenassistent voor de verzorging.

Naast leerkrachten, onderwijsbegeleiders en klassenassistenten is de volgende expertise aanwezig binnen het team van de Maurice Maeterlinckschool: zorgcoördinatoren, IB-ers, vakleerkrachten; orthopedagogen; schoolverpleegkundigen; stagecoördinatoren en ambulante begeleiders.

De Maurice Maeterlinckschool zit onder één dak met Sophia Revalidatie. Personeel van Sophia Revalidatie wordt door de school ingehuurd voor revalidatie, therapieën en maatschappelijk werk. Streven is zoveel mogelijk therapieën en revalidatie die een kind nodig heeft onder schooltijd te bieden. Dat kan ook in de vorm van groepstherapie. Therapieën die worden geboden zijn bijvoorbeeld fysiotherapie, ergotherapie, logopedie en

bewegingsagogiek. Ook kunnen medewerkers van Sophia Revalidatie onderwijsondersteunende activiteiten voor de school uitvoeren, zoals bijvoorbeeld groepsactiviteiten, specifieke inrichting van de ruimte (aanpassingen aan tafels en stoelen) en ondersteuning bij hulpvragen over communicatieve vaardigheden en eten en drinken.

Het onderwijsgevend personeel van de Maurice Maeterlinckschool heeft een opleiding voor (speciaal) onderwijs gevolgd, velen hebben de Master SEN gedaan. Vanuit (onder andere) het Seminarium voor Orthopedagogiek wordt veel scholing ingekocht specifiek gericht op de doelgroep. Er werken ook orthopedagogen en onderwijskundigen als leerkracht, de kennis en expertise van het team is dus zeer divers.

Voor personeel van de Maurice Maeterlinckschool is het van belang dat ze gedreven zijn en affiniteit hebben met de doelgroep. Professionele distantie is belangrijk en vereist om te werken met deze leerlingen. Er zijn bijvoorbeeld leerlingen in levensbedreigende situaties. Tegelijkertijd is emotionele betrokkenheid bij de leerling en ouders een voorwaarde voor leren en ontwikkeling. Geduld en doorzettingsvermogen zijn ook zeer belangrijke eigenschappen van het personeel van de Maurice Maeterlinckschool.

Doordat de Maurice Maeterlinckschool veel personeel met uiteenlopende kennis en expertise in huis heeft en daarnaast diensten inkoop van Sophia Revalidatie, kunnen zij veel hulpvragen zelf beantwoorden. Als dat niet lukt, wordt **externe ondersteuning** ingeschakeld. Bijvoorbeeld bij:

- Visio onderwijs, voor leerlingen met een visuele beperking;
- CCE: Centrum voor Consultatie en Expertise;
- Kristal (centrum voor psychiatrie en verstandelijke beperking);
- Centrum voor epilepsie.

De school heeft veel speciale **voorzieningen** in vergelijking met een reguliere school. Het gebouw is geheel gelijkvloers, de gangen zijn breed en de lokalen groot. Er zijn geen drempels en veel aangepaste ruimtes en materialen. Bijvoorbeeld invalidentoiletten met wastafels die omhoog en naar beneden kunnen, een aangepaste keuken met aanrechten die omhoog en omlaag kunnen, tilliften, badkamers en allerlei aangepast meubilair en materiaal. Er is een snoezelruimte, een zwembad voor therapieën, een draadloos ICT-netwerk en de AB-dienst beschikt over een uitgebreid depot met materialen en hulpmiddelen. Het schoolplein is voorzien van aangepaste, kindvriendelijke en uitdagende sport-, speel- en leervoorzieningen.

Er is ook een rol-o-theek, waar rollend materiaal en andere hulpmiddelen te leen zijn voor ouders (zoals bijvoorbeeld een speciale wandelwagen of een aangepast autozitje).

Betrokkenheid van ouders*

De Maurice Maeterlinckschool ziet de ouders als partner en ervaringsdeskundige. Een goed contact met de ouders vindt de school daarom belangrijk:

- Ouders worden ieder schooljaar uitgenodigd voor een informatie-avond.
- Halfjaarlijks worden de ouders uitgenodigd voor een gesprek over het handelingsplan.
- Jaarlijks worden ouders uitgenodigd voor gesprekken als voorbereiding op de planbespreking. Zij hebben dan altijd een gesprek met het klassenteam, en verder met iedereen met wie zij willen spreken (therapeuten, artsen of ander personeel). Doel van deze gesprekken is om de hulpvraag van ouders op alle gebieden helder te krijgen.
- Zo mogelijk gaat het klassenteam eenmaal per jaar op huisbezoek.
- In de kleutergroepen worden ouders geïnformeerd over voortgang en activiteiten middels een communicatieschrift.

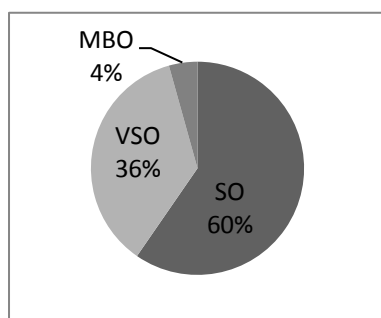
- De school organiseert algemene informatieavonden voor ouders, bijvoorbeeld over PGB of de Wajong.
- Er is een oudervereniging op de school, die activiteiten organiseert en ondersteunt bij verschillende activiteiten.

Ambulante dienst (AB-dienst)*

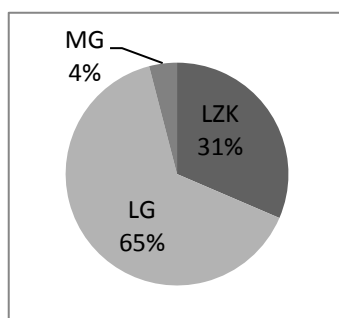
De Maurice Maeterlinckschool heeft een ambulante dienst. Twaalf ambulant begeleiders adviseren scholen voor regulier (speciaal) basisonderwijs of voortgezet onderwijs en het MBO bij de uitvoering van het handelingsplan bij leerlingen met een lichamelijke of meervoudige handicap, of een langdurige ziekte.

Op 1 oktober 2011 werden in totaal 208 leerlingen begeleid.

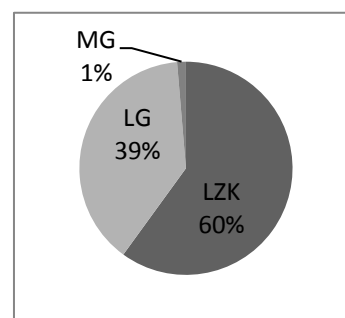
De verdeling van het aantal leerlingen in totaal en binnen het regulier basis- en voortgezet onderwijs zag er op 1 oktober als volgt uit:

Figuur 1 verdeling totaal

Figuur 2 verdeling primair onderwijs

Figuur 3 verdeling voortgezet onderwijs

Toekomst

In het gebouw van de Maurice Maeterlinckschool kan ongeveer aan 150 leerlingen onderwijs en revalidatie geboden worden. De school heeft dus qua ruimte en lokalen de mogelijkheid om nog iets te groeien.

De ontwikkelingen rond Passend Onderwijs hebben grote gevolgen voor de Maurice Maeterlinckschool. De klassen moeten groter worden en een deel van het personeel moet afvloeien. Concreet betekent dit dat er minder aandacht is voor de leerlingen en wellicht ook kritischer naar de aanmeldingen gekeken moet worden.

Het doel zal blijven om leerlingen een passende plaats te bieden wanneer zij in het regulier onderwijs vastlopen of helemaal niet plaatsbaar zijn.

De functie van en de gelden voor de ambulante dienst verdwijnen met de komst van Passend Onderwijs. De ambulant begeleiders beschikken over veel expertise, kennis en ervaring. De directeur ziet op het gebied van de ambulante begeleiding twee mogelijkheden voor de toekomst:

- De ruimte die de AB-ers nu gebruiken kan ingericht worden als expertisecentrum voor het samenwerkingsverband (of meerdere samenwerkingsverbanden) op het gebied van speciale onderwijsbehoeften. In de school is een depot met veel hulpmiddelen en materialen aanwezig, waarvan personeel gebruik kan maken. Het personeel van het expertisecentrum krijgt dan

bovendien mogelijkheden kennis en expertise te blijven ontwikkelen, door aan te sluiten bij de scholingsmogelijkheden van de Maurice Maeterlinckschool.

- AB-ers kunnen gedetacheerd worden naar samenwerkingsverbanden. Op die manier wordt expertiseversnippering voorkomen en is blijvende ontwikkeling van brede expertise, actuele kennis en vaardigheden gegarandeerd.

Uitbreiding van de doelgroep is ook een mogelijkheid voor de toekomst. Leerlingen die nu ver moeten reizen, bijvoorbeeld met epilepsie of ernstige visusproblemen, zouden dan ook een plek kunnen krijgen op de Maurice Maeterlinckschool.

Stichting RESPONZ heeft de ambitie om een lesplaats van de Maurice Maeterlinckschool in Gouda te starten. In Gouda zit ook een afdeling van Sophia Revalidatie, dus ook daar is samenwerking tussen onderwijs en zorg mogelijk. Op dit moment zijn in Gouda twee ZML-scholen, maar geen school voor LG/LZK en MG. Leerlingen reizen nu ver, of zitten noodgedwongen in het SBO. Een lesplaats van de Maurice Maeterlinckschool zou voor deze leerlingen en hun ouders een mooie manier zijn om passend onderwijs dicht(er)bij huis te volgen.

Bijlage

In deze bijlage wordt een overzicht van of toelichting gegeven op een aantal zaken die in meerdere profielen terug komt of van toepassing is op alle scholen.

Ouders en ouderbetrokkenheid

Stichting RESPONZ kan zich goed vinden in de tekst die in het referentiekader staat over de rol van de ouders en de school:

“De rol van ouders en de school bij onderwijs en opvoeding is niet gelijk, maar wel gelijkwaardig. Vanuit deze grondhouding vindt de communicatie tussen school en ouders plaats. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kind. Scholen zijn primair verantwoordelijk voor het onderwijs. In de communicatie tussen ouders en scholen betekent dit onderscheid dat ouders voor de school de rol van pedagogisch partner vervullen en dat de school voor de ouders de onderwijskundig partner is. Daarbij zijn zij beiden gericht op hetzelfde doel: kinderen maximale kansen bieden. Onderwijs en opvoeding zijn zo nauw met elkaar verbonden dat scholen en ouders als partners moeten optrekken om deze gezamenlijke doelstelling te bereiken.” (pagina 12 referentiekader)

Toekomst

Onder het kopje toekomst is een aantal concrete ambities en mogelijkheden verwoord. Dit overzicht is nog niet compleet. Zo ziet Stichting RESPONZ bijvoorbeeld ook mogelijkheden om voor bepaalde doelgroepen arrangementen aan te bieden. Ook kan het personeel van de scholen door hun expertise veel bijdragen aan de breedtezorg van de scholen. Concrete mogelijkheden worden nog uitgewerkt, onder andere op basis van gesprekken met de samenwerkingsverbanden over dekkend zorgaanbod.

Ambulante dienst/externe dienstverlening

De ambulante diensten zijn allemaal verbonden aan de scholen. De ambulant begeleiders bieden vanuit de school reguliere ambulante begeleiding (AB), terugplaatsing ambulante begeleiding (TAB) en preventieve ambulante begeleiding (PAB) aan leerlingen in het regulier onderwijs, die onder de doelgroep van de school vallen.

De ambulant begeleiders kunnen bijvoorbeeld adviseren bij het opstellen en uitvoeren van het handelingsplan; leerkrachten coachen; adviseren over leermiddelen, methodieken, materialen en aangepaste methodes; scholing bieden aan leerkrachten en teams over handicaps, syndromen en beperkingen.

Stichting RESPONZ is ervan overtuigd dat de ambulant begeleiders beschikken over brede ervaring en expertise, die in de toekomst goed gebruikt kan worden binnen het regulier onderwijs. Bijvoorbeeld middels co-teaching, ondersteuning bij de breedtezorg of het professionaliseren van personeel.

Toelating scholen cluster 3

Alle scholen van REC Zuid Holland Midden en Noord hebben een of meerdere trajectbegeleiders in dienst. Deze medewerkers kunnen ouders ondersteunen bij het aanvragen van een indicatie voor cluster 3.

Als de ouders een indicatie hebben gekregen, kunnen zij hun kind aanmelden bij de school of ambulante dienst. Na de aanmelding bij de school start de interne procedure van de Commissie van Begeleiding (CvB) van de school. De CvB adviseert het bestuur over de toelating van leerlingen tot de school. Een indicatie voor cluster 3 is een voorwaarde voor aanname van de leerling. Als de CvB het bestuur op grond van een aantal uitgangspunten adviseert de leerling niet te plaatsen, gaat de school samen met de ouders op zoek naar een andere passende (onderwijs)plek.

Indicatiecriteria

Op dit moment geldt landelijke wetgeving voor indicatiestelling van de clusters. Ieder REC heeft de taak een onafhankelijke Commissie voor Indicatiestelling (CvI) in te richten die bepaalt of een leerling in aanmerking komt voor een indicatie.

Hieronder worden de indicatiecriteria weergegeven.

Cluster 3 ZML

De Commissie voor de Indicatiestelling beoordeelt aanvragen voor deze indicaties op grond van landelijk vastgestelde criteria.

De leerling heeft:

- een IQ lager dan 55; *of*
- een IQ in de bandbreedte van 55-70 en (bij kinderen tot 7 jaar) een stoornis die het leren en sociaal functioneren ernstig bemoeilijkt; *of*
- het syndroom van Down

De onderwijsbeperking hoeft alleen aangetoond te worden bij IQ in de bandbreedte van 55-70 en blijkt uit:

- zeer geringe sociale zelfredzaamheid ofwel een zeer ernstige ontwikkelingsachterstand op het gebied van sociale redzaamheid waardoor de leerling niet zelfstandig op een reguliere school kan functioneren; *en*
- bij kinderen t/m 7 jaar: ernstige tekortkomingen op het gebied van leer/taakgedrag, zoals werkhouding, taakgerichtheid, aandacht en motivatie en zeer geringe vooruitgang gedurende een jaar; *of*
- bij kinderen van 8-11 jaar: zeer geringe vooruitgang gedurende een jaar bij aanvankelijk lezen, spellen en rekenen; *of*
- bij kinderen van 12 jaar en ouder: schoolvorderingen die niet verder gaan dan de beheersing van de leerstof tot en met eind groep 3 van de basisschool.

De ontoereikendheid van de zorgstructuur hoeft alleen aangetoond te worden bij een IQ in de bandbreedte 55-70, en blijkt uit:

- indien de leerling nog geen school bezoekt: onvoldoende effect na tenminste een half jaar ondersteuning door zorg- of hulpverleningsinstanties; *of*
- onvoldoende effect na tenminste een half jaar lang extra zorg vanuit de zorgstructuur van het regulier onderwijs (waaronder het samenwerkingsverband), afgestemd op de behoeften van de leerling en eventueel met beschikbare ondersteuning door hulpverleningsinstanties.

Cluster 3 ZML/MG

Een aanvraag voor een indicatie cluster 3 ZML/MG beoordeelt de Commissie aan de hand van de volgende criteria:

- Een (geschat) IQ lager dan 20 of
- Een IQ tussen de 20 en 35 in combinatie met een beperkt gedragsrepertoire en andere medische of gedragsproblemen.

Voor een ZML/MG indicatie hoeft een onderwijsbeperking en de ontoereikendheid van de zorgstructuur niet aangetoond te worden.

NB: Leerlingen met een ZML/MG indicatie zijn dus niet meervoudig gehandicapt, zoals de kinderen met een cluster 3 MG indicatie. Het gaat om ZML-leerlingen met een grotere begeleidingsbehoefte dan de reguliere ZML-leerlingen. Zij krijgen daarom een hogere bekostiging.

Cluster 3 MG

De Commissie voor de Indicatiestelling beoordeelt aanvragen voor deze indicatie op grond van de volgende criteria:

- Eén of meerdere stoornissen in structuur of functie, die gepaard gaan met motorische beperkingen. Dit in combinatie met een IQ lager dan 70;
- Onderwijsbeperking door een van de onderstaande twee criteria
 - o Zeer geringe zelfredzaamheid (afhankelijk van derden voor algemene dagelijkse verrichtingen of onderwijsvoorwaardelijke motorische handelingen of activiteiten) of;
 - o De leertijd is tenminste voor 25% verminderd door noodzakelijke zorg of aan de stoornis gerelateerd verzuim.

De ontoereikendheid van de zorgstructuur van de school en het samenwerkingsverband hoeft voor een MG-indicatie niet aangetoond te worden.

Bij het aanvragen van de indicatie (en dus ook de bekostiging) wordt geen onderscheid gemaakt tussen MG en EMG leerlingen. De term EMG wordt zowel binnen zorg als onderwijs gebruikt. Kenmerkend voor EMG-leerlingen is dat:

- ... deze leerlingen vaak veel begeleiding en structuur nodig hebben;
- ... vaak sprake is van complexe, bijkomende problematiek;
- ... deze leerlingen een IQ onder de 35 hebben.

Cluster 3 LG en LZK

De Commissie voor de Indicatiestelling beoordeelt aanvragen voor deze indicatie op grond van de volgende criteria:

Er is een stoornis vastgesteld;

- o Voor LG: één of meer stoornissen die motorische beperkingen veroorzaken en die leiden tot een ernstige belemmering om aan het onderwijs deel te nemen en een IQ hoger dan 70.
- o Voor LZK: een lichamelijke, neurologische of psychosomatische stoornis, die niet in hoofdzaak leidt tot motorische beperkingen, maar wel leidt tot een ernstige belemmering om aan onderwijs deel te nemen en een IQ hoger dan 70.
- Er is sprake van een onderwijsbeperking die tenminste blijkt uit één van de volgende drie criteria:
 - o Zeer geringe zelfredzaamheid, of;
 - o Een leerachterstand: behorend tot de 10% zwakst presterende leerlingen (E-en/of D-scores op de Cito-toetsen), of;
 - o De leertijd is tenminste voor 25% verminderd door noodzakelijke zorg of aan de stoornis gerelateerd verzuim.
- De zorgstructuur van de school en het samenwerkingsverband zijn ontoereikend.

Plancius leerlijnen

Plancius leerlijnen zijn ontwikkeld door de CED groep. Ze zijn bedoeld voor leerlingen met een IQ tot 35 en bevatten doelen voor leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd tussen de 0 en 24 maanden. Het eindniveau van deze leerlijnen sluit aan op het beginniveau van de leerlijnen voor zeer moeilijk lerenden (ZML).

De leerlijnen richten zich op basale ontwikkelingsdoelen rond communicatie, sensomotorische en sociaal-emotionele ontwikkeling, zelfredzaamheid, spelontwikkeling en taakontwikkeling.

Een aantal voorbeelden van doelstellingen op niveau 6 (dus het hoogste niveau van de leerlijnen) voor de verschillende domeinen:

- Communicatie: 'Gebruikt een basiswoordenschat van ongeveer 50 woorden/gebaren/afbeeldingen'
- Sensomotoriek: 'Legt twee dezelfde vormen bij elkaar (rondjes, blokjes, driehoekjes)'

- Sociaal-emotionele ontwikkeling: 'Voert uit zichzelf begroetings- en afscheidsrituelen uit (zwaaien en hand geven)' en 'Imiteert gedrag van volwassenen (in speelgoedtelefoon brabbelen)'.
- Spelontwikkeling: 'Brengt meerdere speeltjes/voorwerpen bij elkaar (toren bouwen, roeren in de pan)'
- Taakontwikkeling: 'Imiteert eenvoudige onbekende handelingen van een willekeurige volwassene met een voorwerp (doos opzij schuiven)'
- Zelfredzaamheid: 'Draait een kraan open en dicht' en 'Veegt een vieze neus oppervlakkig af'

De leerlijnen zijn te downloaden en bekijken op de website van de CED-groep:
<http://www.leerlijnen.cedgroep.nl/zml/leerlijnen-voor-leerlingen-met-een-iq-tot-35.aspx>

ZML leerlijnen

De ZML leerlijnen (voor zeer moeilijk lerenden) zijn ontwikkeld door de CED groep. Er zijn vakgebiedspecifieke leerlijnen en vakgebiedoverstijgende leerlijnen.

Vakgebiedspecifiek: schriftelijke taal, sociale competentie, beeldende vorming, bewegingsonderwijs, dramatische vorming, mondelinge taal, muziek en bewegen, natuur en techniek, oriëntatie op ruimte, oriëntatie op tijd, rekenen, werken, wonen.

Vakoverstijgend: sociale en emotionele ontwikkeling, leren leren, omgaan met media, ruimtelijke oriëntatie en mobiliteit, spelontwikkeling, zintuiglijke en motorische ontwikkeling.

De meeste leerlijnen hebben 12 niveaus. Niveau 1 t/m 8 is bedoeld voor het SO, niveau 9 t/m 12 voor het VSO.

In 2011 zijn de leerlijnen herzien; ze zijn aangepast om te voldoen aan de kerndoelen VSO dagactiviteitencentrum. In het hoogste niveau van de leerlijnen, niveau 12, wordt een overgang gecreëerd tussen de ZML leerlijnen en de VSO arbeidsmarktgerichte leerlijnen om aan te sluiten op de nieuwe kerndoelen voor VSO arbeidsmarktgericht.

De leerlijnen zijn te downloaden en bekijken op de website van de CED-groep:
<http://www.leerlijnen.cedgroep.nl/zml/leerlijnen-2007-2010.aspx>